

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 10. vsakega meseca.

Velja celoletno 2 gold. — polletno 1 gold.

List 11.

V Celovcu 10. novembra 1874.

Leto VI.

Pandúr.

(Povest; prevel Mérovčkov Prostoslav.)

(Konec.)

VI.

Zastonj je iskal Tene priložnosti, da bi še kaj na skrivnem govoril z ljubico. Tedaj sklene nekaj, kar tudi izvršiti hoče. „Ne zamore, ne bode mi odtegnila serca,“ tolaži se na tihem, „ne more mi zameriti, da spolnim svojo dolžnost; zločinec ni vreden nje sesterne ljubezni; ni jej brat, ampak ptujec, ptujec njenemu sercu, kot jaz njegovemu.“

Tako si pandúr dela serce in izvrši svoje naklepe. Koj popoldne raztrosi po vasi, da ne gredó po noči nad roparje, in da se brezskerbno in smelo vsak poda k počitku. — Radosten izve Tijro novico. Ves božji dan je bil lazil krog kneževe hiše, da poižve, so li lupeži lahko brez skerbi, ali ne. Ko izve, željno čaka večera, da bi se podal k svojim malopridnim pajdašem, in tako spolnil včerajšno obljubo.

Že je bila razgurnila noč, črna kot krokar, svoja krila nad Kamensko dolinico; ni je še videti blede lune na nebu; mile zvezdice pa svetijo skozi mirno ozračje, kot plavajoči svitli biseri po sinjem jezeru; gorice dihaajo okrepečalno sapico, ki se razteza po dolinah; verhi drevesni se gibljejo in cvetice po tratah vklanajo dišeče glavice. Grobna tihota obdaja vso okolico; mirna vasica je postala mirodvor, na katerem se speči stoperv zjutraj zdramijo iz terdega spanja. — Že je blizo polnočna ura. Pri Jovovih zaškripljejo duri; v bundo zaviti moški izstopi; na vse strani se ogleda, in ko ne čuti živega bitja, mahne jo po vasi na veliko cesto; onda se vstavi in čaka. Ne dolgo, pa zapazi tropo oboroženih ljudi iti za sabo. Berzo se skriva za germovje; ko pridejo mimo, se urno pomeša med nje. — Tropa jo krene proti pogorji. Nočni popotniki so tihi, kakor nemi; nikdo ne čerhne besedice; mirno in varno stopajo da ne poka niti suhljad pod nogami; pod bundami pa krijejo dolge puške, sekire in drugo orožje. — Eno uro že hodijo. Možak, ki se je bil vrnil, prerije se in dospé k voditelju trume, ki je globoko zdihovaje, hodil jej na čelu. — Bil je Tene. — Da bi prevaril Tijro, bil je knez videzno odložil četovanje nad razbojnike, pa po deseti uri ukaže, naj pandúrji na tiho skličejo vaščane, da gredó nad hudobneže.

Akopram si je Tene svest, da spolnuje le svojo dolžnost, vendar ga boli serce. Skoraj gotovo se bode raz-

tergala vez, ki ga veže z Milico. Čudne misli mu blodé po glavi, da niti ne zapazi, da je dobil drugega soseda.

„Več ne more biti daleč druga ura po polnoči?“ bara Tene svojega spremljevalca.

„Menim da ne,“ mu ta z zaduhlim glasom zaverne, ter se tem bolj zavije v svojo bundo.

Tene se zopet zamisli. — Pot skozi gozd je bila zelo nerodna in pretergana. Mnogokrat se je kdo spodteknil ob kako korenino in se zvern timer, ali pa butil ob kako drevo. Slednjič dospó na sterno pečino. Tene s tovariši se vstavi. Vse je tiho; le iz kotla jim bije šumenje na uho; ne razloči se pa, je li to kak potok, ali so človeški glasovi. — Pandúr sname puško, ter natrese smodnika na prašnico; drugi ravno tako storé, ter se pripravijo za boj.

„Ostanite tu, razstavite se krog kotla, ter čakajte, da slišite strel iz moje puške, potem udarite na-nje.“ — „Hočeš li z meno?“ bara Tene tovariša, ki je stal tik njega. „Hočem!“ — Splazita se kacih petdeset korakov niže v dolino. — Čuden, strašen prizor se jima stavi tu nasproti. Skrita za germom sta lahko prezerla vse. Kacih dvadeset obraslih možakov z divjim pogledom bilo je v kotlu, kterege razsvitlja velikansk ogenj. V kotu stoji poln sod vina; nad ognjem pa visi cel, na pol osmojen prešič. Nasproti sedi možak z diplomami, ter vabi svoje malovredne pajdaše na ples. Divji krik se razlega po kotlu. Možaki leže, tik sebe orožje, ter hrabro, več ko treba iz čutar vlečejo sladko vince, ki jim gladko teče po gerlu. Jako brezskerbni so, še straže niso razpostavili, kar so drugikrat vselej storili.

Urno presteže pandúr razbojnike. Tovariš njegov pa se ozira in pazno gleda po njih, kot bi hotel spoznati koga med njimi. Nekaj časa mirno stojita oba. Zdaj pandúr nategne petelin. V tem hipu vstane nek možak v kotlu, ter divje pravi; „Bogme! bode li pečenina skoraj gotova?“ — Pandúr sproži.

„O sveta pomagalka!“ zaupije s plahn timer glasom njegov spremljevalec, „stoj, stoj, — Tijro, — moj brat —!“

A bilo je prepozno. Tene spozna našem timer ljubo, ki je bila omedlela. — Strel se razlekne po pogorju in kmetje udarijo kot besni na roparje. — Puške pokajo, divji krik boreč timer se lupežev odmeva po kotlu, sablje brenkečejo, noži se svetijo, miler ječi smertno zadeti. Strašen pogled! — Okolica je zarita v oblak smodnikovega dima, da celo mesečni žarki ne zamorejo nekoliko časa razsvitljevati borišča.

Tene nese omedlelo ljubico pod neko germovje, ter jo položi v travo, sam pa hiti v boj. — Obupno se branijo razbojniki; s silo si hočejo narediti pot. — Lotivci

nimajo več časa, z nova nabiti si puške; jamejo toraj z bati mahati po lupežih. Drug za drugim pade, le malo jih vjemó. Le enemu se je posrečilo, da je pobegnil. — Zasopel teče mimo necega germača; tu začuje ženski klic na pomagaje. Spozna jo takoj po glasu.

Kot razkačen oroslan skoči k deklici, ki se je baš probudila iz omedlevice.

„Pesja duša!“ zagromi nad njo, ti si me izdala; tu imaš, strupena kača, plačilo za svojo sesterno ljubezen!“ Rekši jej porine handžar v persi. — Gorka kri je privrela iz globoke rane, ter jej pobarvala belo oblačilo rudeče.

„Tijro! jaz sem nedolžna,“ šepče nesrečna Milica globoko zdihnišči.

A Tijro beži dalje. — Po dokončanem boji pride Tene ravno prav, da začuje iz ust umirajočega dekleta ime morilčeveo.

VII.

V jutro se odpro nebesna vrata. Krilata zarija se prikaže in naznanja prihod mladega dne. Dolinice puhte prijetno vonjavo. Nebo, jasno kot ribje oko, željno pričakuje prihoda zlatega solnca, da vse objame sè svojimi zlatimi žarki. Zavidljivo gledajo visoki snežniki v osrečene doline, enako bogatinom, ki si za vse svoje bogastvo ne morejo kupiti to, kar osrečuje borno bajto beračevó, — pa pošiljajo svoje vetrove v nižino, da onda budečim se iz sladkega spanja vzmó vonjave kras.

Daleč v vinskih goricah, ki se amfiteatralično raztezajo v izhodu mesteca Pakraca, stalo je samotno poslopje. Sredi med vinskimi tertami, osenčeno z visocimi orehi in starimi lipami, bilo je to v resnici prav prijetno stanovišče, vzlasti po leti. — A ondotni prebivalci so se malo brigali za lepoto kraja; gledali so le na plodnost zemljišča, kojo so dobili od graščakov, in da jim je mati zemlja mnogo prinašala pridelkov.

Bilo je še jako zgodaj. Vse je še spalo v hišici, ko nekdo terdo poterka na vrata. Gospodar posluša nekaj časa; potem vstane, da pogleda, kdo je zunaj.

Čudno se mu zdi, ko spozna Jovovega sina iz Kamenskega. — Zelo je prepadel, bled kot smert; čudno se mu sveti oko; lase ima razkodrane, brado razcukano, obleko od germovja in ternja raztergano; po obrazi in po rokah je kervav.

„Tijro!“ zakliče gospodar, „kakšen pa si? od kod prideš tako rano?“

„Lupeži so me napadli, ko sem hotel iti v Pakrac,“ pravi Tijro s slabim glasom.

„Tedad pojdi noter, da se malo okrepčáš in počiješ; hudobneži so te dobro nadelali.“

Podasta se v hišo. Gospodar ga pelje v zadnjo sobo, ter prinese kruha, soli in rakije. A Tijro ne zamore dosti povžiti; sede za mizo na klop in pripoveduje, kako je všel roparjem.

Neverjetno stresa stari z glavo, kajti znal je, da do zdaj razbojniki še niso napadli nijednega kmeta. Tudi se mu zdi čudno, da bi bil Tijro zašel tako daleč od vélike ceste, on, ki so mu bila znana vsa pota. A ne reče ni bev, ni mev; jame ga spraševati o sestri.

„Kaj je sklenil stari zaradi deklice? Bode li vzel za zeta mojega sina?“

„Menim, da se zdaj ne bode več branil,“ pravi Tijro dvoumno, „ako boste le vi deržali svojo obljubo. Kje pa imate sina?“ „Ni ga doma, a sigurno pride še dopoldne.“ — Tijro, zelo truden, prosi starega Luko, kajti k njemu je bil pribežal, naj ga pusti malo spati, in naj ga zbudi čez eno uro. Potem terdo zaspi.

Zamišljen se gospodar poda na delo; onda ga dobi sin, ki se je bil vernil iz mesteca.

Miko, tako je bilo ime dečku, bil je v Pakracu, kjer je bil nakupil soli in nekaj malenkosti, ki so neobhodno potrebne pri hiši. V mestu je že vse vedelo o roparjih, da so jih zasačili. Pandúrji so bili prignali nekaj vjetnikov. Miko jih je bil videl in tudi izvedel o umoru svoje namenjene neveste. Jako merzlokervno je pravil to dečko svojemu očetu. Temu se naenkrat posveti v glavi.

„Glavno reč bi bil skoraj pozabil,“ nadaljuje Miko, „v lepo sorodbinstvo ste me hoteli pripraviti; le čujte dalje: Brat moje prihodnje neveste je bil tudi med lupeži, a odtegnil se je z begom zajetju; on, ki je znal vsa skrivališča, bil je z roparji v zvezi.“

Urno se ozre Luka proti izbi, ko to začuje. Tijro je notri spal.

„Tiho! tiho! Miko!“ zašepče sinu na uho, „urno teci k majašu,* menim da ima baš danes ljudi v gori; reci jim, naj urno pridejo semkaj oboroženi; imam v hiši razbojnika; lahko ga vjamemo.“

Berzo se odpravi Miko k sosedu; stari Luka pa dela dalje, kot ne bi se bilo ničesa pripetilo. — Čez pol ure pride tropa delalcev, oboroženih z nožmi, puškami in vilami. Urno obstopijo vsa okna in vrata.

Gospodar hoče zdaj v sobo, pa je znotraj zaperta.

„Halo, Tijro!“ vpíje Luka, „čas je da vstaneš.“

„Takoj, takoj!“ pravi Tijro, se pomudi še nekaj trenutkov, potem pa brez orožja izstopi.

Koj ga obstopijo kmetje. Čudijo se, da se kar nič ne brani, in gleda krogi sebe, kot najnedolžniši človek. Že se jamejo zaradi tega prepirati med sabo. Tijro stoji v sredi, krog njega oboroženi kmetje. Kar jame pokati pod leseno streho; dim se zavali proti nebu in kmalu je vsa hiša v ognji. Splošna zmešnjava nastane med kmeti. Gori! Gori! Pozabljen je razbojnik, vse hiti gasit. To je hotel Tijro. Zato je vtaknil telečo gobo v leseni strop in zdaj se hoče pobrati. A krepka pest ga mahne po glavi, da se omamljen zvali na tla.

„Hudobnež!“ zagromi stari Luka nad njim, „tu imaš za poverh v zahvalo, da si mi zapalil kočó!“

Tijro omoten obleži. Delalci urno iznosijo iz hiše, kar se je dalo, predno se je poderlo goreče podstrešje. Kmaló je bilo mesto prijazne hišice kup žarečega pepela.

VIII.

Že se poslavlja prijazna jesen. — Gosta megla krije cesto, ki se vije med Požego in Pakracem. — Polje je požeto; tudi grozdje je vinorejec že obral. Merzla sapa brije po sternišču. Po ledinah se pasó čede goved in konj, rac in puranov. Le žalostne piščejo pastirji na svoje piščalke; njih glasi se strinjajo sè šumenjem rumenečega listja, ki pada z drevja in žaluje za zamerlo prirodo.

Rano je še. Po blatnej cesti proti Pakracu se počasi voziček premika. Vleče ga par voličev, katere mlad deček z dolgim bičem priganja. Na vozu sedi star mož in več žen, ki v naročji derže na smert bolno deklico z zapertimi očmi, živa podoba nesreče: pač usmiljenja vredni pogled.

Vsi so tihi, ter drug drugega žalostno pogledujejo. Stari mož nepremakljivo gleda deklici v obraz, kot bi jej hotel na obrazu brati britke bolečine. Zdihljej z zdihljejem se mu prikrade iz serca; od časa do časa nevoljno stresa z glavo.

*) sosed nogradnik.

„Milica! kako ti je?“ vpraša jo, „ali se ti ne bo shujšalo na poti?“

Deklica odpre oči in zaneka z glavo; oče pa nadaljuje tožeče:

„Zakaj nisi raje ostala doma; dosta boljše bi bilo za-te.“

„Moram ga še enkrat videti; vsaj so tudi to njegove poslednje želje,“ pravi Milica s slabim glasom in zopet zamezi.

Dospó v Pakrac in obstoje pred sodnijsko hišo. Na necem oknu visi rudeče sukno; onda je ubog grešnik izpostavljen. — Bil je Tijro. Njegovi dnevi so se mu bili iztekli, izštete so mu ure. Še dva dni mu je odmenjeno živeti; potem bode končal svoje življenje v rabeljnovih rokah. —

Ko Milica z drugimi domačimi stopi v tamno ječo, strese se ubožec, enako drevesu ob hudi uri. — Žene plačejo; staremu očetu tekó potoki solz po licih, — samo deklica, enaka angelju mirú, se mu prijazno nasmeje, ter mu poda nježno svojo rokico. A on se stegne čez belo pogernjeno mizo, pa pritisne veli obraz na roko svoje sestre.

„Tijro!“ vzdihne deklica z medlim glasom, „spolnjena ti je poslednja želja, da bi še enkrat videl očeta in mene. Ti si razdejal srečo naše hiše, pripravil nas v sramoto. A vsi ti odpuščamo; prosili bodemo Večnega, da ti bode milostiv.“

Ginljiv je ta prizor. Morali so jih odpraviti. Za odhajajočimi pa s trepečim glasom kliče Tijro: „Z Bogom, mila sestra! Z Bogom, dobri oče in vsi domači!“

Sedejo zopet na voz, — deklica z večo stanovitnostjo, nego bi bil kdo pričakoval. Zda je k vozu pristopi nek pandúr, prime jo za roko, ter jo pritisne na svoji ustni. Zagledavši ga, se Milica strese po vsem životu.

„Tene!“ zašepeče, „ali si ti? dolgo, jako dolgo te nisem videla!“

„O kako bi se smel upati,“ pravi nesrečni.

Jovo ga temno gleda izpod čela.

„Nikarte se hudovati nad njim, dragi oče, on je le storil, kar je storiti moral. Bila je že tako božja volja. — Z Bogom, mili prijatelj! do groba te bodem ljubila. A kedar poizveš o moji smrti, prosim, pridi k sprevodu!“

Več ne more dalje govoriti; zopet položi trudno glavo v naročje očetovo. — A Jovo je pripeljal le mervto truplo hčerino v Kamensko.

Tene je bil prišel k pogrebu. Takoj potem zapusti svojo službo, ter se prostovoljno poda v vojake. Baš so bili prihruli divji Turki v deželo. V nekej bitvi z njimi je padel ubogi Tene. Lahna mu je zemljica!

Življenja čoln. *)

Kedar vihar razgraja na valovih,
Od skale barko tréška na skalovje
In spet v morjé serdito se peneče:
Kako mornar obupen k Bogu moli,
Rešilnih zvezd na nebesi iskaje,
Da iz pogube pot bi mu kazale!

*) Ta pesem mi je prišla po naključji v roke. Spisal jo je Ant. Bravec, osmošolec, umervši 29. junija 1873. v Starem tergi pri Loži. Njegovega lepega talenta prvi tiskani proizvod z naslovom „Blaga osveta“ nahaja se pod imenom A. Ložan v „Zori“ 1. 1871. Iz zanesljivega vira sem izvedel, da je zapustil ta mladi pisatelj več rokopisov v prozi in verzih; kdé so zdaj, se ne zná, a pametno bi bilo, ko bi se ta ostalina izročila kakemu slov. listu ali družbi, da bi se izdala. Ta misel je bila nagib, da sem publiciral to priprosto pesem. Jos. Cimperman.

Pripelje vendar sreča ga poslednjič
V zavetje tiho — v ladjestajo varno.

Jednako mojega življenja barko
Dervi viharja, silna moč obupa.

Le redko skozi temne se oblake

Mi zlata zvezda upanja zasveti,
In kedar spet ugasne, nóč temnejša

Sercé zakrije meni kervaveče.

Nobeden me v viharji ne tolaži,

Nihče mi z upóm serca ne navdaja,

S a m, čisto s a m sem prepuščen osodi,

Ne vem, odkodi grem, ni kamo idem,

A vem, da sreča mi je izgubljena!

Pa tudi jaz priplú bom v varno luko,

Kder se življenja vihar poleže,

Kder spava tiho spanje se in mirno,

In sanje sladke sanjajo se tamkaj

V naročji hladnem drage domovine. —

Dvoboj v pustiní.

Ko sem bival v Kaliforniji, popisuje nekedo v „Od. Ztgi.“, moral sem o nekej priliki iz Stocktona iti v st. José, blezu 80 do 90 milj daleč. Pred solnčnim vshodom zavsedem konja, a že sem bil nekoliko milj daleč na poti, ko me pozdravijo ranega solnea pervi žarki. Prekrasno je bilo jutro, polno čverstečega hladu, napojeno z gozdno vonjavo in z dihom bliskotnih cvetic. Rosa je neizmerno različno in barvasto lesketala po travi in po vejah. Jeleni in druga rogata zverjad je vablivo, zvedavo in neustrašeno prihajala iz germovja in zavzeto gledala jezdeca. Oplašenih prepelice oblak je dvigal se in spuščal v valove nedalekega divjega ovsa. Krajina je bila gričasta, podobna „parku“, tam pa tam so med nizkim lesovjem junakovali ogromni hrasti.

Zgodnji hlad je kmalu zadušilo vshajajoče solnce — in zrak je bil miran in neizmerno gorak, ko sem s konjem vred vstavil se na poludnevni počitek. O legi sem čutil, da me soparnost še hujše kuha. Kakor iz razbeljene peči, tako sem dihal pokojni zrak, ki ga ni vznemirjalo ni živalsko brenčanje. Nemiren sem nekoliko časa ležal o tej tihoti in soparnosti, kar v daljavi zaslišim zamolkel šum in hrum, ki je rastel in rastel: bližala se je huda ura. Nenadoma po zraci švigne strašen blisek, takoj po njem pak se oglasi zemljo stresajočega groma strel. Vstala grobova tihota je bila taka, kakor bi bilo sapo zaperlo kakemu besnežu; razserdil se je blisek, razkačil grom zopet tako grozno, da si menil, da čuješ najmočnejši streljanje s topovi. Veter je serdito tulil, dež je prodko plehtal, kar celi potoki so se ga vlivali. Ta prirodna burnost je trajala baš dve uri in dež me je pridno zmočil prav do kože.

Žejna pustina je skrajema hlepno sesala obilno vodo, a kmalu se je napila, ter nij mogla ničesar več sprejeti vá-se, in dež, ki se je vlivaval iz višin, zbiral se je in obrazil majhne ribnike in jezera.

Ko se je priroda bila malo pomirila, ozerl sem se okrog sebe; ali zeló se prestrašim, ko zapazim, da je moj konj, ki sem ga bil privezal h kolu, močno zabitem v zemljo, izderl kol iz zmóčenih tal, ter pobegnil. Sam sem bil tedaj, pešec v širnej pustiní, več nijsem mogel verovati, da bi dokončal svoj pot. Skril sem sedlo in drugo priredbo v germovje in žalosten se vernem. Ker sem iskal, kodi je bežal konj, zató sem oči vpiral pridnejše v tla, nego po okolici — in šel sem

pěš 4 do 5 milj daleč, kar zagledam, da sem probudil pozornost velike črede, divjega blaga, kateremu je načeloval grozno velik bik in ki je sovražno bližalo se mi z vseh stranij in nemirno rjevalo. Ker sem dolgo časa bival v Teksasi, nabral sem dosti izkušenj, dobro sem znal, kako nevarna je ta zver peščem. Tudi sem pošteno vedel to, kako slabo sem v tej širnej pustini orožen v primerji s temi štirimi stotinami rogate divjine, da sem torej le mislil, kako bi se otel, ali bi bežal na kako drevo ali pa v kakovo germovje. Pa moje premišljanje je bilo velika derzovitost: izbuljenih očij in mogočnih, rlastih rogov so se te divje pošasti bližale mi. Zaderžavala jih je nekoliko le čest do ogromnega vodnika, starega, silnega bika, ki je zdaj pa zdaj zemljo oral s svojima dolgima rogama. Naposled pa je urnejše in urnejše — in besnejše proti meni divjal s svoj čredo vred. Bliže in bliže mene je bila ta zverjad in grozno je rjevala, goderjajala in vsteklo po zraci opletala s svojimi repi.

Moral sem se berž tisto trenotje odločiti, da pobegnem. Ali kam? Blezu petdeset korakov za seboj sem bil zagledal nekovo drevo, blizu tega drevesa pa germovje. Mogoča je bila samo še ta pomoč, da sem o pravem časi pobegnil. Bežal sem tedaj krepkejš, nego je kedaj kako človeško bitje teklo, nadejal sem se, da vsplezam na drevo ali pa da o tej groznej priliki v gošči najdem varno zavetje: Srečno sem pribežal do drevesa, tikoma za menoj pa je že bila vstekla čreda; životna nevarnost je pomogla, da sem kljubu svojima mejikanskima ostrogoma na verh drevesa vsplezal urno, kakor lever.

Drevo je bilo dosti visoko, da nijsem bal se ničesar več, ali kako dolgo časa ne? — Te pošasti so rjevale pod menoj in besile, kerpale zemljo, da je v mé letela, in izbuljenih, razkačenih očij so se ozirale v mé. Kako dolgo časa bi bil mogel sterpeti na svojem zatrepu? *) — Čudovit pripetljaj me je otel. Ko je divjad bila nabesila se, promenila je svojo igro: začela se je pasti — in gonila se je po bližnji okolici. Nje vodnik, tisti mogočni bik, jel je pogledovati goščavo, kakor bi bil tam slutil kakega drugega sovražnika. Nenadoma je začel grozno hripavo rjevati.

V germovji začujem lomast, kakor bi bil cel polek vragov bojeval v njem, in silne, dolge veje so se priklanjale tako, kakor bi jih bili kakega orjaka roci zibali. Nijsem se mogel precej preveriti, kakov obupen boj je bil to v goščavi. Ali ta trenotek prodere in prikaže se bik okervavele glave; z razterganih pleč so mu viseli veliki kosi kervavečega mesa. Divji ogenj je švilgal iz njegovih kervavih očij, kar je pričalo, da ne veruje, ka je boja konec, temuč da se na ugodnejšem prostoru zopet spopade.

Doslé sem se v bika oziral tako, kakor v svojega groznega sovražnika, ki je pretil mojemu življenju, zdaj pa sem se moral čuditi njegovega telesa krasnej razmernosti in njegovej moči; stal je blizu mene, dolg je bil — in povit, krepkih udov, divje moči popolen vzor. Poversje na plečih in na herbtu je gotovo bilo neukrotljiv izvor napadom njegovih ravnih, dolgih in ostrih rogov. Ali le nekoliko trenotkov sem utegnil čuditi se temu pustinskemu gospodarju, kateri se termoglavo kolje s kraljem zverin in z vsemi odličnejšimi udi mačjega rodu, kajti prikazal se je bil na borišče njegov sovražnik, orjašk, siv medved, res pravi tacman, ki se ne boji nobene zveri, nobenega človeka, pa tudi ne vdá nikomur. Ko hitro se je bil prikazal, odskočil je bik, nastavlil ro-

gova — in kakor parni stroj gnal se je na svojega sovražnika.

Medved se je nadejal tega napada, zato je stal na zadnjih tacah in odpertega naročja čakal vraga. Zgrabil je napadnika za rogovala, potlačil ga je k zemlji in sè sprednjima tacama je drupal mu glavo, v tem pa je z dolgimi in ostrimi nohtovi zadnjih nog neusmiljeno tergal biku pleča in bočje. Tudi sè svojimi zobmi je bojeval vsteklo in strastno. Bik tudi nij zanemarjal svoje dolžnosti: boril se je z rogovoma še krepkejš in urnejše. Oba sovražnika sta se odločno klala, vsak je hotel zmoči. Tergala sta se in bodla in grizla in v kopici sta bila nekoliko minut. Bik je hotel zmoči, zato je smerčal in postavljaval se po konci — in z ranami je bogatil sovražnika, — medved je hotel zmoči, ter je tlačil biku glavo in zobe in nohtove zapikoval va-nj. Naposled sta oba kmalu nehala boriti se, kakor bi se bila pogovorila bila; ali bik je porabil ta trenutek: naglo je odskočil nazaj, ter otel se izmed medvedovih nohtov.

O tem bojevanji so krave, teleta in mlajši biki stali okrog in zijali, čudili so se in bali, nijso hoteli poskusiti se, in pomoči svojemu načelniku. Vodnik pa je bil strašen prizor, vès je bil kervav, vréla mu je kri iz groznih ran. Medved je bil, kolikor sem mogel poznati, ranjen le malo še. Ali o zopetnem naskoku je bik svoj ostri rog zaderl medvedu v čreva, vsteklo vertal z njim in tergal mu drob. Oba sta zopet klala se in besno valjala po blatu, kakor bi bila isto telo bila, da človek nij lahko poznal ju, kateri je bik, kateri medved, ker sta se urno sukala. Naposled pa se je zopet biku posrečilo, da je sovražnika stresnil ráz-se in postavil se je na vse štiri noge.

Zmogel je, ali kakov je bil! Eno oko je imel iztaknjeno, viselo mu je iz očnice, uha so mu bila na kosce raztergana, spredaj je telo imel do céla kervavo in polbláčno, da si ga jedva poznal, jezik je pretergan visel mu iz ranjenega gobca tako, kakor kak kos mertvega mesa — strašen prizor! A vendar je medved bil še strašnejši. Ležal je na zemlji, čreva so se kar motala okrog njega. Besni sovražnik je neoroženca zopet jel suvati z rogovoma in vsteklo je hodil po njem, da je naposled medvedovo telo silno zatrepetalo in mirno obležalo.

Ko se bik prepriča, da je gagnil vrag, zmagovito dvigne svojo razmesarjeno glavo in z zamolklim rjevanjem zmago oznani svojej čredi. Ali motal se je sem ter tija — in da — si je prednji nogi razprezal, kolikor je mogel, zató da bi bil stal, vendar-le je omahoval in pešal, da je naposled zavalil se na stran in zamolklo stokal. Še nekoliko potov je poskusil, da bi se bil postavil na noge, pa kmalu je tudi sam mirno ležal poleg svojega sovražnika. Čreda se je približala umorjenemu načelniku, vohala ga nekoliko časa, naposled pa je do céla plašna razkropila se po pustini.

Tudi mene je groza lomila vsled tega prizora, ki ga nijsem rad gledal. Naposled zlezem z drevesa, najdem svojega konja stopinje in kasnejše srečno tudi konja, šinem ná-nj — in na moč sva dirjala nazaj v Stockton.

Leop. Gorénjec.

Nekoliko o veri baltiških Slovanov.

(Sestavila Julija Š.)

Med tem ko so se drugi Slovani in celó Nemci in Skandinavci v prvi polovici srednjega veka na polji

*) Ta beseda je sploh znana po Dolenjskej.

socijalnega življenja še le gibati začeli, bila je družbinska uprava pri baltiških Slovanih že dovršena. To nam je dokaz, da je ta del Slovanov že v 10., 11. in 12. stoletju bil precej omikan. — Nam vendar ni pisati o socialnem gibanju tega slovanskega plemena, temuč o duševnem razvoju in o verstvu, na katero so posebno vplivale zgodovinske dogodbe.

Drugi Slovani so mirno preživeli svoja otroška leta, razkosani na posamezna plemena, in ko so dospeli do zgodovinske delavnosti, bili so že pripravljeni za narodovo in državno življenje. Na isti način so v otročji nevednosti preživeli dobo poganstva in še le pozneje, ko se je pričelo krščanstvo vpeljavati, hrepeneli so po večji duševni omiki. Baltiški Slovani pa so pričeli politično življenje na stopnji plemenske ustave in ta jim je bila končna podoba vsega socijalnega gibanja. Ob enem se je razbudila s političnim življenjem na naravni način duševna delavnost in sicer ob času, ko so bili obdani od poganskih narodov. Pri njih je raslo poganstvo in se je tako močno vkoreninilo, da ga ni bilo moč izplesti. Če so posamezni oddelki s časom zapustili svoja poganska svetišča, zgubili so ob enem svoj narodni značaj in kazalo se je, kakor da bi bili s krščanstvom prišli ob narodno čutenje. Vedna dotika baltiških Slovanov s ptujimi narodi, od katerih so bili obdani, kakor tudi vojske, vpadi, mimogredoče podjarjenje, kupčija, vse to jih seznanilo z raznimi verskimi načeli, katere so našli pri Skandinavcih, Nemcih, pri Prusih in drugih litavskih narodih. Vsi ti narodi so imeli bolj izobraženo bogočastje, kakor je bilo staroslovansko. V tem oziru so bili posebnega vpliva Nemci in Skandinavci.

Germani so že ob času, ko so vladali baltiško primorje, imeli popolnoma izdelano mitologijo. Razločevali so natančno bogove, žertovali so ljudi ter so imeli svečenike s posebnimi pravicami in izvanredno močjo. Pri Maharvalih pa, enemu oddelku Lugierjev, kateri so na slovanskih tleh prebivali, nahajamo posebno skrivnotno pogansko službo. O tej stvari govori Tacit: „Pri Maharvalih je log, v katerem že od nekdaj bogove časté. Vreditelj božje službe je duhovnik v obleki, katera je podobna ženskej. Časté pa moške bogove, kateri so zelo podobni Kastorju in Poluksu. Nimajo ne podob, ne sledu ptujih vraž.“ —

Drugo, ravno tako tajno božjo službo nahajamo pri slovanskih prebivalcih nekega otoka v baltiskem morju. Tacit, imenovavši posamezna plemena baltiških Germanov (to so trume germanskih vojakov, kateri so tamkaj gospodarili Slovanom), nadaljuje: „Nimajo nič posebnega, razun tega, da časté Nerto, to je zemljo, in da menijo, ona obiskuje narode ter vpliva na človeške zadeve. Na nekem otoku oceana se najde gozd, v katerem hranijo sveti, z boginino obleko pokriti voz. Samo svečenik ima pravico, dotakniti se ga; on spozna mogočnost boginje v svetišču; on je njen spremljevalec pri njenem potovanju. Veseli dnovi se zdaj začé, povsod se praznuje, kjer se boginja prikaže; nihče se ne peča z orožjem; vse železo je zaperto; vsak prepir, vsaka bitka mine; mir in edinost osrečita ljudstvo, dokler da je boginja dotike z ljudmi dovelj. Svečenik jo pelje zopet v gozd; potem voz in obleko, in po nekaterem mnenju tudi boginjo v skritem jezeru kopljejo. Sužnike, kateri pri tem opravilu služijo, pogoltne jezero.“

Nič manj izobražena kakor germanska je bila pruskolitavska mitologija. Žalibog se še zmerom pogrésa natančnega znanstvenega obdelovanja; očitno pa je, da so poznejši pisatelji mnogo bogov pravim, od začetka častenim dostavili, in te še ni znanstvo iztrebilo. Gotovo je, da

so Prusi in Litavci več bogov slavili, da so si jih v določenih, človeških podobah mislili in malike častili; imeli so tudi posebne svečenike, kateri so bili velike moči in veljave. Tedaj nastane vprašanje, kedaj da se je to bogočastje med Prusi in Litavci razvilo? Ali je samostojno lastnemu duhu izviralo; ali pa je bil ptuj vpliv, n. pr. germanski vzrok želje po določenih božjih osebah. Pri Prusih nahajamo čudno pripovedko. Stari letopisci pravijo, da so Prusi v začetku solnce, mesec in zvezde častili; Goti pa so jim bili prinesli nove bogove: Perkuna, Potrimpa in Pikula. To so bili glavni bogovi pruske in litavske mitologije, katerih podobe so stale pod svetim hrastom na romovskem polju. Ti trije bogovi pa niso bili vpeljani, temuč bili so narodni. Pomen te pripovedke bo gotovo ta, da so skandinavski vojaki, kateri so Prusom in Slovanom na baltiskem primorju vladali, vplivali na predruženje bogočastja.

Stari Slovani so spoštovali nebo in naravske moči. Gerk Prokop nam gledé tega v 6. stoletju piše: „Slovani poznajo enega boga kot stvarnika nebes, kot samega gospodarja vseh stvari, njemu darujejo vole in druge reči. Osoda njim ni znana; ne verujejo torej tudi ne, da vpliva na človeka. Kedar se jim pa smert bliža, naj bo po bolezni, ali v vojski, obljubijo darovati bogu, ako jih reši. Časté tudi reke in vile in nekatere druge bogove, vsem žertujejo in pri žertvi prerokujejo.“ — Kakor se razvidi, je tukaj Prokop v osebi najvišega slovanskega boga dve osebi zedinil: Perun, bog groma, je bil največji bog narave; on je vladal človeško življenje. Mimo njega so imeli Slovani drugega boga nebes, katerega so bolj častili, nego Peruna, in ga imenovali Svaroga. V enem najstarejših spominkov rušine, v pogodbi Igorjevi z Gerki se ta razloček natanko vidi.

Razun Peruna so jim bili še drugi bogovi, kateri so vladali naravske moči. Med njimi se imenujejo Kers ali Dažbog, sin Svaroga, bog solnce; Ogenj, bog ognja; Stribog, bog vetrov; Veles, bog čed. Potem imamo Vile, o katerih Prokop govori: „Včasih vidimo, da si osebne predstave kot bogove slikajo, tako n. pr. Vesno kot pomlad ali mladost, Morjano kot smert, Tres kot strah, kateri preganja premaganega sovražnika.“ — Vsi ti bogovi niso imeli določene oblike, in še le kasneje je ljudstvo verovalo na-nje. To nam natanko dokažejo ne samo staročeske pesmi kraljedvorskega rokopa, temuč tudi spominki prvega ruskega letopisca, kjer se o bogovih mnogo govori, brez da bi se posamezni bogovi natančno in v določenih slikah narisali.

Kjer bi Rimec ali Norman Marsu ali Toru hvalo pel za zmago ter mu žertoval, slavi česki junak Zaboj bogove le v splošnem; „Brat! tu je siva visočina, tu so nam bogovi v zmago pripomogli. Kje nam je iti k visočini, da pokopljemo mrtve, da darujemo Bogovom in jim zakliknemo priljubljene besede ter jim podamo orožja ubitih vragov.“

Kakor nas zgodovina uči, so poganski Slovani v najstarejši dobi bogove častili v gozdih in pod milim nebom. Imeli niso svetišča, ne posebnih žertovalnikov in ne slikanih malikov.

Podobno Staročehom so tudi Rusi nedoločene bogove častili. Imeli so môre, rojenice, bele žene, itd. Bogočastje ruskih Slovanov se je še le ob času Vladimira popolnoma določilo in izobrazilo. Poprej se še niso poganskim malikom ljudje žertovali, in še le takrat se je bila Rusija po človeških žertvah oskrnila. Ta ruska mitologija se je po naseljencih popačila in se torej ni mogla lahko pri ljudstvu vkoreniniti. Ukaz Vladimira je bil dovelj, in hitro so iste malike razdžali, katere so prej sezidali

ter nove postavili. Rusi so sicer tugovali, ko se je Perunova podoba v Dnjeper vergla, ali kmalo so zopet drugim malikom čast skazovali. Pozabili so na ta način sčasoma svoje bogove. Zanimivo je, kar o tej reči Sofinovi letopis pravi. Tam se bere: „Prišel je nadškof Joakim v Novgorod, razdjal je poganske oltarje in razbil Perunovo podobo ter jo pustil vreči v Volhov. Ljudstvo samo se je vdeležilo razdjanja Perunove stavbe. Zvezali so jo z vervmi, vlekli po kalužah, jo tolkli in bodli s palicami ter vergli v reko. Drugo jutro je prišel neki kmet, kateri je peljal lonce v mesto, k reki. Perunova razkosana podoba priplava k bregu. Kmet jo odsune z dolgim kolcem ter pravi: Ti ljubi moj Perun! najél si se, napil si se, le zdaj dalje plavaj.“ — Razvidi se iz teh besed, da kmetovalci te dobe malike niso kaj ljubili. Ravno tako gotovo je tudi, da nahajamo v najstarejši dobi pri vseh slovanskih plemenih vero v enega boga, gospodarja sveta in drugih bogov. Zgodovinar Helmold piše o tej reči sledeče: „Med različnimi bogovi, katerim so prisvojili gozde in polja, žalostne in vesele dogodbe, spoznajo Slovani enega boga, kateri v nebesih drugim bogovom gospodari. Menijo tudi, da se vsegamogočni samo z nebeškimi zadevami peča.“ — Ta vera je izvanredno čudovitna in veljavna. V celem Evropi ni ljudstva, katero bi se bilo tako bližalo „veri v enega boga“, in to je znamenje globosti in čistosti ljudskega mišljenja. V gerški, latinski in nemški mitologiji je bila zemlja središče in glavni zapovednik vsega stvarjenja, in nebo je bilo odvisno od nje. Baltiški Slovani pa so natančno spoznali čistost pozemeljskega sveta v primeri z nebeško neskončnostjo. To je gotovo dokaz večje moči v mišljenju in čistobe značajnega čutenja.

Med bogovi, katere so baltiški Slovani najbolj častili, bil je prvi Svetovid ali Svantovid. Bila mu je največja moč nad zemljo in ljudi. Pozemelskemu svetu bil je najvišji bog in slavljen je bil najbolje. Vsi slovanski plemeni na baltiskem primorju so ga kot prvega med bogovi imeli, kot boga bogov, kot najmočnejšega spoznavali in sicer to tako, da so bili vsi drugi bogovi, kakor Helmold terdi, le bogovi druge verste.

Središče njegovega čestenja je bil Rügen s svetim mestom Arkono. Tu je stal v sredi krasnega svetišča kip Svetovidov v nadčloveški velikosti in to s štirimi glavami na raznih vratovih, z ostriženo brado in kratkimi lasmi po šegi tam bivajočega ljudstva. V desnej roki je deržal rog, kateri je bil izdelan iz raznih kovin; z levo roko pa je bil podpert. Obleka je segala do stegna in obstala iz raznih lesovin. Kip ni imel podnožja, temuč stal je na tleh. Blizu njega je bilo mnogo dragocenih reči, tako: berzda, sedlo in velik, občudenja vreden meč, s srebrnim deržajem. To je znamenje, da so ga spoštovali kot boga vojne in zmage, zaradi česar so mu tudi posebnega konja posvečevali. V Arkoni so tudi konja posebno častili; bil je bel z dolgim repom. Jezdariti ga in ga kermati je bilo dovoljeno svečeniku Svetovidovemu. Večkrat se je pripetilo, da je konj vso noč zunaj hleva ostal, in če se je jutro vpoten in onečisten vernil, menilo je ljudstvo, da ga je preteklo noč arkonski bog jezdaril.

Ta konj je ob enem služil pri prerokovanju. Pred vsako vojsko so služabniki pred svetiščem šest sulic v zemljo v enaki daljavi vtaknili. Potem so dve in dve zvezali s tretjo. Pred svečanim obhodom je svečenik iskreno molil ter na to konja pripeljal izzad zagrinjala. Zdaj je moral konj sulice preskočiti. Če je desno nogo v prvo vzdignil, bilo je to dobro znamenje, če je pa z

levo nastopil, se je podvzetje na boljše čase preneslo. Tudi na morje se niso peljali, kedar ni posvečeni konj tega naznanil.

Ne samo v javnih zadevah se je prerokovalo, tudi posamezne osebe so, preden so se na kako pot podale, popraševali po osodi njih podvzetja. Tudi ženske so znale prerokovati: kedar so sedele okoli ognjišča, napravile so, brez da bi bile štele, mnogo čert v pepel; če je bilo število ravno, pomenilo je to srečo; nasprotno pa nesrečo.

Svetovid ni bil samo bog vojne in zmage, temuč čestili so ga tudi kot daritelja zemeljskih plodov. Zatoraj je tudi deržal v roki rog, kateri je bil napolnjen z vinom. O določenih časih je ljudstvo celega otoka v Arkono prihitelo, živino v žrtvo prineslo in z velikimi svečanstvi žertovalo. Zadnji dan pred praznikom je svečenik Svetovidovo svetišče, v katerega stopiti je bilo samo njemu dovoljeno, z metlo očedil. Pri tem opravilu se ni upal dihati, da človeška sapa nazočnost boga ne ognjusi; moral je toraj pri vsakem dihanju pred vrata iti. Drugi dan je svečenik pred vsem nazočim ljudstvom rog natančno pregledal, da iz množine vina rodovitnost ali pa nerodovitnost sledečega leta prerokovati zamore. Kedar ni nič vina manjkalo, bilo je to znamenje velike rodovitnosti; kedar ga je bilo manj od zadnjega leta, naznanilo je to slabo letino. — Zlil je potem staro vino na tla, prazni rog pa je z novim vinom napolnil ter ga kviško vzdignil, kakor da bi ga hotel maliku ponuditi. Zdaj je serčno molil za-sè, za deželo in za ljudstvo. Po molitvi je na videz vina izpil in potem rog v malikovo roko položil. Prinesli so zdaj Svetovidu pogačo, katere je bila skoraj tako velika, kakor kaki dorašeni mož, in jo postavili med ljudstvo in svečenika. Ta se je za njo skril ter ljudi vprašal, če ga kdo vidi. Odgovorili so mu, da ne; želel je, da bi se to tudi drugo leto zgodilo. S to ceremonijo se je po mnenju Rugierjev in drugih Slovanov rodovitnost sledečega leta prirosila. Konečno so se ljudje z imenom „Svetovid“ blagoslovili; svečenik jih je opomnil, naj časte arkonskega boga z molitvijo in darilom, da jim on v zmago pripomaga. S tem je bila božja služba dovršena; konec dneva je ljudstvo nezmerno jedlo in pilo; bil je ta obed posvečen; zmernost bi bila torej boga razžalila.

Helmold piše: „Svetovid, arkonski bog je med slovanskimi bogovi najbolj časten; vsi (baltiški) Slovani ga spoznajo kot prvega boga, kot boga bogov.“ — Sakso terdi, da so mu bili stavili mnogo svetišč v raznih mestih. Če so ga pa tudi na celem slovanskem primorju kot glavnega boga v pomenu zmagodaritelja in ljudovarha spoznali, vendar ga letopisci različno imenujejo.

Bog, katerega so v glavnih pomerskih mestih, v Stettinu in Volinu najbolj čestili, imenoval se je po triglavni podobi „Triglav“. Svečeniki v Stettinu so učili, da je Triglav prvi med bogovi, razun tega pa tudi dobrotljivi človeški vladar. Ako primerimo ta nauk stinskih svečnikov s tem, kar nam Helmold in Sakso o Svetovidu, kot glavnem bogu vseh baltiških Slovanov in močnem varhu ljudstva pravita, bomo lahko razvideli, da sta Triglav in Svetovid le ena oseba, tem bolj, ker so Stettinci svojega prvega boga le po sliki „Triglava“ imenovali; pravo ime je moralo biti drugače. Čuditi se le moramo, kako je mogoče, da je ljudstvo svoje bogove le po zunajnih znamenjih podobe imenovalo. —

Triglavnega malika so tudi Slovani v Brandenburgju spoštovali; gotovo je bil ravno isti, kakor pomerski Triglav. Določenih oznanil gledé njega pa nimamo.

Mnogo nam bi bilo še govoriti o bogočastji baltijskih Slovanov; vendar dovelj je, da razvidimo po tej čertici stopnja njih duševne omike.

Kineška vljudnost.

(Spisal Fr. R. u p.)

V misijonskem listu pripoveduje nekdo sledeči dogodek iz Kine, ki kaže čudne navade tega samosvojega ljudstva. Nam se kaj takega zares kineško zdi.

To ljudstvo ima navado, da svoje znance prav prišerno na goste povablja; znanci pa imajo tudi navado, da nikdar ne pridejo. Povabljenec, ki bi povabilu zares vstreči hotel, kazal bi s tem, da ne pozna vljudnosti in domače šege.

Neki praznik smo obhajali božjo službo v hiši bogatega verskega učitelja, ker je imel prostorno kapelo. Kristijani sosednjih vasi so se tudi tam zbrali, bilo nas je lepo število. Ko je božja služba minula, vstopi se gospodar sredi dvorišča ter kliče ljudem, ki so iz cerkve vreli: „Nikdo naj ne hodi naprej; vse povabim, naj danes z menoj južinajo.“ Letal je od enega do drugega, da bi je silil, naj ostanejo pri njem, pa vsak se je izgovarjal ter odšel. Postal je na to ves potlačen in užaljen, kar zagleda enega svojih stricov, ki je tudi bližal se vratam na cesto. Naglo priskoči k njemu rekoč: „Kaj, moj stric! mar tudi ti hočeš naprej? To ne gre! danes je praznik, in jaz hočem, da ostaneš.“ „Nikar me ne sili, pravi stric, jaz moram na dom, potrebne opravke imam doma.“ „Potrebni opravki imaš? to ne more biti, saj je danes dan počitka; vsaj ti ostani, jaz te ne pustim naprej.“ Ob enem je prijel strica za obleko, in ga je siloma skušal dopeljati v hišo. Mož se je sicer branil izgovorjaje se, da ga bodo doma pogrešali, pa to ni zdalo nič. „No, reče zadnjič gospodar, ako že nočeš z menoj južinati, pa vsaj izpijva kupico vina; sram bi me bilo, če bi kak sorodnik brez postrežbe šel iz moje hiše.“ „Pa bodi, pravi stric, izpijva ga kako merico, s tem se predolgo ne pomudim.“ Stopila sta v hišo, in se podala v dvorano za ptujce.

Tukaj zakliče gospodar na ves glas, naj se nekaj vina segreje, in naj se par jaje pocvré. To je ukazal tako pred-se, nagovoril pa nikogar ni. Med tem, da bo napravljeno, si zapalita pipe; kadila sta, govorila sta, pa ne vina ne jaje ni došlo na mizo. Stric, ki je nemara zares bil doma potreben, postane s časom nevoljen in vpraša gospodarja, če bode vino kmalo согreto. — „Vino, se začudi gospodar, kakošno vino! saj nimamo vina v hiši; mar ne veš, da nikdar ne pijem vina, ker mi dela bolečine po životu?“ — „Če je taka s teboj, oporeče mu stric, bi pa rajše pustil me, naj grem svojo pot; čemu pa toliko siliš v me, da ostanem?“ Ves jezen se vzdigne zdaj gospodar, terdo stopi pred svojega gosta in reče: „Človek, iz ktere dežele si pa doma? Jaz sem tako vljuden, da tebe vabim na kupico vina, ti pa ne poznaš toliko spodobnosti, da se povabilu odtegneš! Kje si učil se naših šeg in navad, mar pri Mongolih?“ Ubogi stric je zapazil, da je storil nekaj napačnega, malo izgovarjal se je, nabasal svojo pipo, ter se potegnil iz hiše.

Bili smo priče tega dogodka, in morali smo se smejeti, kako je stric duri potegnil za seboj. Hišni gospodar pa ni se smejal, jeza ga je lomila. „Ali ste kedaj že človeka videli, rekel je nam, ki bi bil tako aboten,

tako neumen, tako prismojen, kakor moj stric? Kaj mu v glavo pride, da povabilu uboga! Dobro odgojeni človek mora vljudnosti verniti vljudnost, in hvaležno znati se izgovoriti, če je nekam povabljen. Kam bi prišli, če bi vsi tako delali!“ Mi smo mirno poslušali, in nismo rekli ne bev ne mev, zakaj o rečeh, ki zadevajo ljudske šege ali navade, se težko razsodi.

Smešnice.

* K smerti obsojenega hudodelca so peljali na vislice. Prišel je pa tudi nekov Tolminec, ki je bil baš tistega dne v Ljubljani, gledat kako ljudi obešajo. Ves radoveden povpraša zraven stoječega: „Kaj hudega je storil ta človek, da ga tako strašno kaznujejo?“

„Lansko zimo je spekel v peči več centov snega, ki ga je potem ljudem prodajal za sol,“ mu nagovorjeni resno odverne, kajti spoznal je po besedi takój, koga ima pred seboj.

Bebec se je neki še potem v kerčmi: „pri figabirtu“ jezil nad to strašansko goljufigo — seveda je napravila njegova abotnost gostom veliko smehú.

* „Kateri zdravnik našega mesta je najdražji,“ vpraša nekedo svojega prijatelja. „Gotovo dr. Červár, kajti temu bolniki ne plačujejo le z denarjem, temuč šestokrat celo z življenjem.“

Razne novice.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Fare so dobili č. gg.: Jošt Greg. kuracijo Strojno; Leskovešek Jan. faro Ingolsthal; Rainer Jan. faro Steuerberg in Bergmeister Jož. faro Kozje s kanonikatom v Brežah. — Za provizorje gredó č. gg.: Stiberc Jan. v St. Urh blizo Terga; Widrih Janez v Kamnogorico; Walder Lov. v Kolbnico. Č. g. Korman Fr. ostane kot provizor v Gutštanju. — Prestavljeni so č. gg. kaplani: Karpf Val. v St. Mihel blizo Bliherka; Primožič Val. k sv. Hemi in Einspieler Andrej ml. v Grabštanj. — Umerla sta č. gg. fajmostra: Feichtinger Franc v Gutštanji in Keber Jož. v St. Vidu v Podjurski dolini. R. I. P. — Razpisane so fare: Pontabelj in Sachsenberg do 25. novembra in Gutštanj in St. Vid do 30. novembra.

Družba sv. Mohora. V saboto 7 t. m. se je končala prevelika in trudapolna razpošiljatev letošnjih družbinih bukev in kmalo bodo imeli vsi udje svoje knjige v rokah. Da se pri tolikem številu knjig, če se pri razdelitvi še tako natanko pazi in šteje, skoraj ni mogoče izogniti vsem pomotam, je naravno; torej prosimo vse družnike, ki do 15. t. m. še nimajo knjig v rokah, naj se najprej obernejo do dotičnega poverjenika, in potem, ako se napaka tu ne more popraviti, na družbo sv. Mohora v Celovcu.

Tiskanje družbinih knjig za prihodnje leto že marljivo napreduje. Perva knjiga je končana, druga in tretja ste v natisu.

Vseučilišče v Zagrebu bilo je 19. oktobra t. l. slovesno odperto. Gostov je prišlo iz vseh krajev, posebno iz slovanskih dežel, obilno; celo nemška univerziteti v Berlinu in laška v Bolonji ste poslali svoje zastopnike. Izmed Slovencev so bili nazoči: dr. Costa kot zastopnik Matice slovenske, katerega govor je bil z navdušenjem sprejet, deputacija ljubljanskih „Sokolcev“, čitalnice in drugi. Cela slovesnost je bila sijajna. Največa čast se je skazovala škofu Strossmayer-ju, ki je ustanovitelj vseučilišča. — Slovenska

Matica je sledečo adreso učelišču ko pozdrav poslala: „Nam Slovanom na jugu, ki se hočemo po svoje vzpeti do višje izobraženosti, boriti se je z mnogimi zaprekami, zlasti takimi, ki jih stavijo drugi narodi, Slovanom neradi priznavajoči pravo, po svoje se razvijati. V tej borbi pa bi onemogli, ako si ne bi od časa do časa stopnjema kaj priborili, ako se jim ne bi tedaj pa tedaj katera izmed dolgo in živo gojenih nad izpolnila, ter okrepčala borilce za daljšo borbo.“

Vam, bratje Hervati, pa ne samo Vam, ampak vsem Jugoslovanom, tedaj tudi nam Slovencem, se je zdaj ena najlepših nad izpolnila: iz domačega vira Vam bode z naprej mogoče z najvišjo vednostjo poiti vedoželjno mladino. Dovolite, da Vam o tej priliki izrečemo, da se Vašega vseučelišča tako serčno veselimo, kakor se ga Vi veselite.

Neugodne okoliščnosti so sicer nekak zid postavile med nami in Vami, tako da se ne moremo od Vas priborjene dobrote še zdaj v tej meri poslužiti, kakor bi želeli. Ali terdno upamo, da tekoči čas poravná vse zapreke, ki nam branijo do slovanskega vira višjih vednosti, saj nas serca in jezik vežejo z vezjo, ki bode, upajmo, trdnjša od razdirajoče sovražne sile. Vseučilišče, sedaj od Vas odprto, hočemo smatrati kot zvezdo, ki je tudi nam Slovencem vzešla na našem narodnem nebu, kot porok srečnejše bodočnosti. V to ime se strinjajo naša serca z Vašimi v živi želji: „naj se dviga, naj se krepi naša alma mater na slovan-skem jugu.“

Cesar in cesarica sta se podala na Česko v Pardubice, kamor sta bila na lov povabljeni. To našim ustavovercem ni po volji, ker se bojijo, da bi se kako porazumljenje s česko stranko ne začelo snovati.

Nov kolek. Dosedanji koleki zgubijo veljavo z zadnjim dnevom meseca januarja l. 1875. Novi koleki se bodo začeli izdajati z začetkom prihodnjega leta.

Izvišek premožnosti. Po g. J. Godina-Verdeliskem, stanujočem na Verdeli blizu Tersta št. 359 smo te dni zvedeli, da nadučitelj g. Lapajne v Ljutomeru ima zdaj še 17 iztisov njegove zadnje knjige: „Izvišek premožnosti“, katera se prodaja po 24 kr. po pošti, sicer pa samo za 20 kr. Ta knjiga je vredna priporočbe, in mi smo jo tudi že zdavnej priporočili, ker je res važna. Naj si jo vzamejo tedaj tisti, ki je še nimajo; brali jo bodo gotovo prav radi.

Slovenska Matica. Knjige za 1874. l. bodo kmalo dodelane; da se ne bodo knjige komu zastoj dajale, zaradi tega prosi odbor slov. Matice vse tiste njene ude in poverjenike, kateri niso še doslej poslali prispevka za 1874. leta, naj blagovolé to hitro storiti, ker sicer bi bil odbor prisiljen, da neplačnike izbriše iz zapisnika slov. Matice. Doslej je samo nekaj čez polovico plačanega za 1874. l. — Opomniti se pa mora tudi to, da so nekateri udje že za več let dolžni. V imeni odbora Ivan Tušek, tajnik.

Turška besnost. V Podgorici, nekem malem Albanskem mestu na Turškem, ubil je 19. m. m. neki turški podložnik tamošnjega kupca Muhtina, maščévaje se, ker je baje ta njegovega brata ob vse premoženje pripravil. Muhtinovi znanci in prijatelji primejo na to ubijalca, ga na grozen način usmertijo in njegovo truplo na več koscev razmesarijo. Ko so bili to storili, napadejo, mislé da je bil ubijalec iz Černogore, pet Černogorcev, ki so bili prišli v Podgorico na somenj in so ravno v neki kerčmi večerjali. Vse pet kar takoj ubijejo. Potem divjajo ti turški kervoločniki, katerim se še drugi pridružijo, kakor divje zveri po mestu, in vse Černogorce, ki so bili prišli po opravkih v mesto (bilo jih je 12) grozno pokoljejo. In s tem še ne zadovoljni drugi dan še po okolici razsajajo in kogar zasajo v Černogorski obleki, mora pasti usmerten na tla.

Turška vlada je sicer obljubila, da bo ta strašanski uboj preiskala in ubijalce kaznovala, pa menda tudi ta preiskava, kakor navadno, ne bode imela zaželjenega vspeha. Turški sodniki so večidel korumpirani in kedar gre krivice odkriti, ki so jih turški malopridneži kristijanom storili, navadno obdolžencev ne najdejo. —

Razdraženost med Černogorci zaradi tega dogodka je velika in ako Turška vlada krivic ne bode kaznovala, zna priti do resnega boja med njimi in Turki.

Poziv.

Iz Štajerskega nam je došel sledeči dopis:

„Pred nekterimi meseci se je v „Slovenskem Narodu“ v „Listku“ povdarjalo, da bi trebalo zdaj, ko nimamo več „Vestnika“, znanstvene priloge „Zorine“, si zopet osnovati organ za znanstveno delajoče slovenske pisatelje. Ni namen teh verstic, vse razloge na široko tukaj razkladati, zakaj bi Slovenci morali imeti znanstven list; to se je drugod zgodilo od bolj veščega peresa, samo to bi rad omenil, da oni krivo sodijo, kateri hočejo na podlagi novel, romanov in pesmic našemu slovstvu terdno podlago postaviti; slovstvo more na podlagi tehtnih, jedrnatih znanstvenih spisov naslanjati, taki spisi imajo veljavo in vpljiv. Spisi prerano nam ustavljenega „Vestnika“ so se na nemških vseučiliščih od učenjakov, ki se pečajo s slovanskimi jeziki, pazljivo čitali in jako pohvalno sodili; in s takim listom si priborimo priznanje neslovenskega sveta, kar je več vredno, nego ono, kar si bo „Narodna tiskarna“ z ustavljenjem „Vestnikovim“ prihranila. Tvarine imamo dovolj pripravljene, spisov poslanih v ta namen shranjuje naš slavnoznani literat g. D. Terstenjak toliko, da bi lahko oskerbel kak slovenski list z mesečno znanstveno doklado, in je tudi pripravljen njeno redakcijo prevzeti. Po mojem mnenju bi bil „Besednik“ najbolj pripraven list, ki bi se s tako doklado naj obogatil; gotovo si bo mnogo naročnikov pridobil, ker jih je „Zora“ nad 200 izgubila, ko se je „Vestnik“ zadušil. Po mojem mnenju naj slavno opravišništvo „Besednikovo“ poziv objavi, da se naj oni oglasi, ki bi se namenili naročiti list z znanstveno doklado; ta poziv bi naj tudi natisnili drugi slovenski listi, in do 1. januarja 1875 bi se že izvedelo, kolikov iztisov bi naprej „Besednik naj razposiljal.“

Na Ptuj 3. nov. 1874.

K. Gl.

Dostavek vredništva. Objavili smo gornji nam jako dragi dopis v ta namen, da ga vsi naročniki našega lista, pa tudi drugi slovenski rodoljubi prečitajo in premislijo. Menda nobeden ne bo tajil, da je nam strogo znanstven list nujno potreben in tudi vrednika za ta list bi ne znali spretnišega, kakor je slavnoznani učenjak in pisatelj g. Davorin Terstenjak. Nam je zategadelj zgoraj stavljeni nasvet jako všeč in pripravljeni smo z novim letom „Besednika“ nekaj predelati in ga z znanstveno prilogo izdajati, če ta namera dobi toliko podpore, da jo brez lastne škode izpeljati zamoremo. Treba pa je „Besedniku“ večstranske duševne podpore in izdatniše materialne pomoči, kakor je je dozdaj imel. Obernemo se zato do vseh slovenskih rodoljubov in prijateljev slovenskega slovstva, naj blagovolijo vredništvu Besednika ali pa č. g. D. Terstenjaku do začetka prihodnjega meseca razodeti, ali so volje omenjeno podvzetje po svoji moči podpirati. V prihodnji številki Besednika hočemo priobčiti popolnši načrt.

V Celovcu 10. novembra 1874.

Vredništvo Besednika.